

Een oproep van Grootouders voor het Klimaat aan de Tweede Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken

Toetsing aan grondrechten in de volle breedte

Er is de laatste jaren veel discussie over de plaats die de Grondwet moet hebben bij de politieke afwegingen. De meeste politieke partijen vinden dat de Grondwet leidend moet zijn voor de andere wetten en dat er daarom een mogelijkheid moet zijn om wetten te toetsen aan de Grondwet.

Volgens het regeerprogramma van het kabinet zal die toetsing voor een deel van de grondrechtsbepalingen mogelijk worden gemaakt. Grootouders voor het Klimaat (GvhK) is van mening dat aan *alle* grondrechtsbepalingen moet kunnen worden getoetst. Wij lichten dit toe.

Sociale grondrechten verdienen een gelijkwaardige plaats

Iedereen in Nederland heeft grondrechten. Er wordt vaak onderscheid gemaakt tussen klassieke en sociale grondrechten. Klassieke grondrechten beschermen de burger tegen de overheid en geven mensen invloed op de overheid. In de sociale grondrechten staat vooral wat de overheid moet doen om te zorgen dat de inwoners van Nederland goed kunnen leven. De belangrijkste drie sociale grondrechten zijn bestaanszekerheid (artikel 20), een gezond leefmilieu (artikel 21) en volksgezondheid (artikel 22). Deze drie artikelen liggen ten grondslag aan een menswaardig bestaan, een recht voor elke burger.

Onderscheid in rangorde tussen klassieke en sociale grondrechten is niet meer van deze tijd. GvhK vindt daarom dat nieuwe wetgeving ook aan de sociale grondrechten getoetst moet kunnen worden. Wanneer constitutionele toetsing door de rechter aan deze artikelen niet mogelijk is betekent dit een hiaat in de rol van de Grondwet als fundament onder de rechten en plichten van alle burgers.

GvhK vindt ook dat onze Grondwet de basis moet bieden om elementen van bestaanszekerheid voor volgende generaties te waarborgen. Tot die elementen behoren onze zorgen over het tempo van klimaatverandering en verlies van biodiversiteit.

Sociale grondrechten en bestaanszekerheid

GvhK heeft als motto van het [10-Puntenplan](#) “NEEM DE GRONDWET SERIEUS EN VERBETER DE RECHTEN VAN TOEKOMSTIGE GENERATIES”. Het belang van de sociale grondrechten kan worden geïllustreerd met de impact van leefomgeving op de gezondheid. In Nederland is bijna 6% van de totale ziektelast toe te schrijven aan blootstelling aan milieufactoren. Jaarlijks krijgen 4.000 kinderen astma als gevolg van luchtverontreiniging en sterven 12.000 mensen vroegtijdig als gevolg van luchtverontreiniging. De gevolgen van klimaatverandering

bestrijken een nog veel breder veld (gezondheid, veiligheid, welbevinden), kortom toenemende (on)zekerheid over het bestaan van toekomstige generaties.

Internationale context

De [Venetië Commissie](#) van de Raad van Europa heeft naar aanleiding van de toeslagenaffaire, op verzoek van de Tweede Kamer zelf, de werking van de Nederlandse rechtsstaat onderzocht. Hierbij ook de vraag hoe het in Nederland is gesteld met de (individuele) rechtsbescherming. Nederland zou de invoering van een constitutioneel hof moeten overwegen dat wetten kan toetsen aan de Grondwet, aldus die commissie. Met het gegeven dat toetsing nu nog verboden is op basis van artikel 120 van de Grondwet vormt Nederland een uitzondering in Europa.

Kort voor de klimaatop in Glasgow heeft de VN-Mensenrechtenraad de toegang tot een schoon en gezond milieu erkend als een fundamenteel recht. Een duidelijk statement in de wereldwijde strijd tegen de klimaatverandering en de verwoestende gevolgen daarvan. De resolutie werd door een overweldigende meerderheid gesteund, 43 van de 47 landen stemden voor, vier landen onthielden zich, Rusland, China, India en Japan.

Het uitgangspunt, gezond milieu als fundamenteel recht, sluit ook aan bij het Brundtland rapport over duurzame ontwikkeling dat in 1987 uitkwam. Dit rapport was aanleiding voor de SER om in 1989 een [advies](#) te schrijven, waarin ze stelde dat 'de besluitvorming op alle beleidsterreinen moet passen binnen de ecologische randvoorwaarden.' De raad benadrukte dat 'het handhaven van het evenwicht in het ecologische systeem van een hogere orde is en uitgaat boven de vijf doelstellingen van sociaaleconomisch beleid'.

Deze internationale aandacht voor sociale grondrechten zien wij ook terug in de Monitor Brede Welvaart, die jaarlijks door CBS wordt gemaakt. Deze monitor kijkt niet alleen naar het niveau van de welvaart 'hier en nu', maar ook in hoeverre dit welvaartsstreven een druk legt op volgende generaties in Nederland (brede welvaart 'later') en op andere landen (brede welvaart 'elders'). Dit zou basis moeten zijn voor beleid.

Belang van toekomstgericht beleid. Vergelijking met België

In de Nederlandse Grondwet werd de 'bescherming en verbetering van het leefmilieu' in 1983 opgenomen (artikel 21). In België gebeurde dat in 1994 (artikel 23), maar in 2007 kwam hier artikel 7bis bij: 'Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden streven de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties'. Dit lijkt een goed voorbeeld van intergenerationeel recht. Artikel 7bis kan in België rechtskracht laten zien zodra er een beroep op wordt gedaan. En met een dergelijk artikel kan al serieus rekening worden gehouden bij het opstellen van wetten.

Wij willen dan ook steun geven aan de JongeKlimaatBeweging. Reeds in 2009 riepen jongeren op om de intergenerationele verhoudingen in de Grondwet een plaats te geven,

citaat: ‘Van het plaatsen van de gelijkwaardigheid van generaties in de Grondwet zal een krachtig signaal uitgaan. Niet alleen naar de politici van nu, maar ook naar de generatie van morgen’.

Het voornemen uit het regeerprogramma

In het regeerprogramma uit september 2024 staat in hoofdstuk 7: ‘De invoering van constitutionele toetsing heeft prioriteit. Er wordt gewerkt aan een (gedeeltelijke) opheffing van het toetsingsverbod in artikel 120 van de Grondwet, waarmee constitutionele toetsing van wetten aan klassieke grondrechtsbepalingen van de Grondwet mogelijk wordt gemaakt en het belang van grondrechten en de Grondwet wordt versterkt.’ Uit deze tekst blijkt dat de regering de toetsingsmogelijkheid wil beperken tot een deel van de grondrechten. De regering wil de niet-klassieke grondrechten erbuiten houden.

Staatssecretaris Struycken zei op 12 januari in Buitenhof over de invulling van de constitutionele toetsing dat binnen drie maanden een contourennota zal verschijnen. GvhK vindt dat daarin geen onderscheid tussen grondrechten moet worden gemaakt.

Onlangs heeft de Tweede Kamer de Tijdelijke commissie Grondrechten en constitutionele toetsing ingesteld. Deze commissie moet ertoe bijdragen dat er meer aandacht komt voor de relatie van wetten met de grondrechten. Expliciete aandacht voor de sociale grondrechten ontbreekt hier tot dusverre. Wij dringen erop aan dat de commissie alle grondrechten de aandacht geeft die ze verdienen.

Samenvattend: GvhK vindt:

1. Versterking van inhoud van en aandacht voor de sociale grondwetsartikelen is nodig.
2. Dat kan door het schrappen van artikel 120 (toetsingsverbod) niet alleen voor de klassieke, maar voor alle grondrechten. De vorm van toetsing kan nader worden ingevuld, waarbij recht moet worden gedaan aan het belang van de burger.
3. De interpretatie van het karakter van een “recht” bij artikel 20, 21 en 22 moet expliciet worden gemaakt. Deze bepalingen vragen om toelichtende teksten waarin de belangen van toekomstige generaties worden meegenomen.
4. De Tijdelijke commissie Grondrechten en constitutionele toetsing moet in haar adviezen de sociale grondrechten een gelijkwaardige plaats geven.